

Biznesa augstskola Turība

Kristīne Neimane

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

SYNOPSIS OF THE DOCTORAL THESIS

**TIESĪBAS UZ TAISNĪGU TIESU CIVILPROCESĀ
RIGHT TO A FAIR TRIAL IN CIVIL PROCEEDINGS**

Studiju programmā Tiesību zinātne

**Izstrādāts zinātniskā doktora grāda iegūšanai
Tiesību zinātnes nozarē
Civiltiesību apakšnozarē**

Rīga 2022

Promocijas darbs izstrādāts Biznesa augstskolas Turība **Juridiskā fakultātē** laika posmā no 2018. līdz 2021. gadam.

Zinātniskais vadītājs:

Dr. **Inga Kudeikina**

Darba recenzenti:

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

Promocijas darba aizstāvēšana notiks Biznesa augstskola Turība _____ zinātnes nozares promocijas padomes atklātā sēdē **202__ . gada** ____ . **plkst.** _____ Biznesa augstskola Turība _____ fakultātē, Rīgā, Graudu ielā 68, C 108 telpā.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Biznesa augstskola Turība bibliotēkā, Rīgā, Graudu ielā 68.

_____ zinātnes nozares promocijas padomes priekšsēdētājs:

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

_____ zinātnes nozares promocijas padomes sekretāre:

Dr. ____: (*vārds, uzvārds*)

© Vārds Uzvārds, 2022
© **Biznesa augstskola Turība, 2022**

IEVADS

Autore izstrādājusi promocijas darbu “TIESĪBAS UZ TAISNĪGU TIESU CIVILPROCESĀ”, kas veltīts civilprocesu regulējošās normas Latvijā pilnveidošanai, procesa norises gaitas efektivitātes veicināšanai, personu materiālo un procesuālo tiesību pilnvērtīgai un sekmīgai realizācijai, identificējot pastāvošās fundamentālās problēmas, to cēloņus, ārējās izpausmes un ietekmi gan uz procesa norises gaitu, t.sk. ātrumu, kvalitāti, gan uz personu spēju realizēt procesuālās tiesības savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību aizsardzībai. Veicot pētījumu, autore izmanto Latvijas Republikas Satversmes tiesas skaidrojumus par Latvijas Republikas Satversmes 92. panta, kas garantē personu tiesības uz taisnīgu tiesu, saturu, t.sk. Satversmes tiesa akcentējusi, ka tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa ir atbilstošs process. Tā piemēram, Satversmes tiesa savā 2013.gada 21.oktobra spriedumā lietā Nr. 2013-02-01¹ norāda: „(..) *Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības. Tajā ietilpst, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības un sacīkstes princips, tiesības tikt uzklausītam, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, tiesības uz pārsūdzību (skat. Satversmes tiesas 2008.gada 05.novembra spriedumu lietā Nr. 2008-04-01 8.2. punktu un 2010.gada 17. maija spriedumu lietā Nr. 2009-93-01 8.3. punktu)(..)*. Identiski Satversmes tiesa norāda savā 2010.gada 24.novembra spriedumā lietā Nr. 2010-08-01², kur lemj par Civilprocesa likuma 396.panta un 397.panta attiecīgo daļu atbilstību Satversmes 92.pantam, bet bijusī Satversmes tiesas tiesnese Dr.iur. I. Čepāne teikusi: „(..)*Tiesības uz taisnīgu tiesu ir pieskaitāmas pie nozīmīgākajām personas pamattiesībām. Šo tiesību attīstības pakāpe lielā mērā uzskatāma par priekšnoteikumu, lai persona spētu īstenot citas konstitūcijā vai likumos noteiktās tiesības(..)*”.³ R.Cipeliuss norāda: “(..)*Visa tiesiskas valsts reprezentatīvās demokrātijas sistēma kalpo tikai tiesiska risinājuma atrašanai, ko atbalstītu tautas vairākuma taisnīguma izjūta(..)*”.⁴ Lai dotu vispusīgu ieskatu un akcentētu pamatnostādnes autore veic ieskatu tiesību uz taisnīgu tiesu kā cilvēktiesību sastāvdaļu un šo tiesību vēsturisko attīstību un izpratni. Satversmes tiesas spriedumiem nešaubīgi ir ietekme uz procesuālās normas attīstību kā norāda J. Pleps :“(..) *demokrātiskā tiesiskā valstī konstitūcijas principu un normu saturu noteic konstitucionālās*

¹ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 21.oktobra Spriedums lietā Nr. 2013-02-01, Iegūts: 24.05.2020 No: [https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search\[number\]=2013-02-01](https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search[number]=2013-02-01)

² Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 17.maija Spriedums lietā Nr. 2010-08-01, Iegūts: 24.05.2020. No: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search\[number\]=2010-08-01](http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search[number]=2010-08-01),

³ Čepāne, I., (2005). Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 27.09.2005. Nr.36 (391), 1 lpp.

⁴ Cipeliuss, R. (2001). *Tiesību būtība*. Rīga: Latvijas Universitāte, 123.lpp.

*tiesas judikatūra; tos nevar iztulkot un piemērot pretēji konstitucionālās tiesas lemtajam.(..)*⁵, tāpēc autore tendences pēta, vadoties no Satversmes tiesas spriedumiem ilgākā laika periodā, akcentējot izmaiņas un personu konstitucionālo sūdzību saturu, kas iesniegtas Satversmes tiesai par Civilprocesa likuma normām.

Nemot vērā, ka tiesas procesa norises galarezultāts ir taisnīgs spriedums, t.i. taisnīguma un taisnīga rezultāta nodrošināšana, autore pievēršas taisnīguma kategorijas izpētei, kā arī tā izpausmēm procesuālajā normā paredzēto tiesību realizācijas gaitā. Par taisnīguma nozīmi un saturu demokrātiskā un tiesiskā valstī, izsakot atsevišķās domas pie Satversmes tiesas 2017.gada 02.novembra sprieduma lietā Nr. 2016-14-01⁶, paudusi Satversmes tiesas tiesnese D. Rezevska, norādot: „*(..)demokrātiskas tiesiskas valsts tiesiskās sistēmas galīgais mērķis ir taisnīgums, tā nodrošināšana(..)*”. Par taisnīgumu un taisnības izjūtu Vildbergs J.H., Messeršmits K. skaidro: „*(..) Tā kā taisnības izjūta reagē uz likuma normu pārkāpumiem, tā skar procesu un procesuālās tiesības(..) Vispirms bija un ir procesuālās normas, tikai tad radās un ir materiālās tiesības... (..)*”⁷. Autore darbā akcentē taisnīguma izpausmes procesuālajās normās nozīmi, kā arī to, ka procesuālajām tiesībām jābūt praktiski izmantojamām, kā tas atzīts ne tikai ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas skaidrojumiem, bet kā to uzsvērusi Eiropas padome, norādot, ka: “*(..) Tiesu iestāžu pieejamība ir gan process, gan mērķis, un tā ir ārkārtīgi svarīga personām, kuras vēlas gūt labumu no citām procesuālajām un materiālajām tiesībām(..)*”⁸, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, norādot, ka tiesībām uz pieeju tiesai jābūt “*praktiskām un efektīvām*”⁹ un tiesību zinātnieki, piemēram, V.Rijaveca (V.Rijavec) pētījumā par civilprocesa efektivitāti un taisnīgumu: „*(..) pastāv cieša un neizbēgama saikne (attiecības) starp materiālajām normām un procesuālajām normām, tāpēc procesuālajam regulējumam (sistēmai) ir jārod kompromiss starp taisnīgumu starp pusēm un procesuālo efektivitāti(..) materiālās tiesību normas ir tiktāl derīgas, ja procesuālās normas spēj nodrošināt to izpildi (..)*”¹⁰. Bet O.Hefe procesuālā taisnīguma sakarā uzsvēris

⁵ Pleps, J. (2012). *Satversmes iztulkošana*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 43lpp.

⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017.gada 02.novembra spriedums lietā Nr. 2016-14-01 Iegūts: 29.02.2020. No: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/07/2016-14-01_atseviskas_domas_Rezevska-1.pdf#search= ;

⁷ Vildbergs, J.H., Messeršmits, K.(2004). *Pilsonis tiesiskā valstī. Vācu konstitucionālo administratīvo tiesību pamati*. Rīga: EuroFaculty, 15.lpp.

⁸ Rokasgrāmata par Eiropas tiesībām saistībā ar tiesu iestāžu pieejamību.(2016), Luksemburga: Eiropas Savienības publikāciju birojs, 16.lpp.

⁹ European Court of Human rights. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right of a fair trial (civil lamb)*, Updated of 31 August 2021, 27lpp. Iegūts: 12.02.22. No: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf

¹⁰ Rijavec, V. (2012). Efficiency versus Fairness in Civil procedure in Slovenia. Van Rhee, C.H., Uzelac, A.(red.). *Truth and Efficiency in Civil Litigation.Fundamental aspects of Fact-finding and Evidence-taking in a Comperative Context*. pp. 283. Cambridge-Antwerp-Portland, Intersentia, ISBN 978-1-78068-133-7.

procedūru skaidrību, norādot: „(..) *Tiesiskiem lēmumiem ir vajadzīgas skaidras procedūras*..”¹¹ Skaidrojums par taisnīguma saturu, nozīmi un izpausmēm attiecībā uz Latvijas civilprocesa norisi un šajā sakarā arī procesu regulējošās normas izmaiņām ir bijis pretrunīgs un dažāds, autore darbā detalizēti apskata šīs tendences, kuru pastāvēšanu un attīstību autore izseco no tiesību zinātnieku darbiem, Satversmes tiesas spriedumiem un lietās pieaicināto personu un instanču paustajiem viedokļiem, Tieslietu padomes un Tieslietu ministrijas organizēto darba grupu ziņojumiem un atzinumiem. Saistībā ar civilprocesa attīstības tendencēm autore identificē, ka likumdevēja ieviestie grozījumi civilprocesa regulējošajā normā daudzos gadījumos vērsti uz sodoša rakstura sankciju vairošanu, procesuālo tiesību ierobežošanu vai izslēgšanu, ko pamato ar procesa ātruma veicināšanas nepieciešamību, vadoties no koncepcijas, ka prāvnieki vairākumā ir negodprātīgi, jo, kā norāda prof. K.Torgāns, - likumdevēja mērķis bijis ar grozījumiem vērsties pret prāvniekiem, kuri *apriori* pieņemti kā *vairākumā negodprātīgi*.¹² Autore apšaubā, ka sodoša rakstura grozījumi procesuālajā normā veicina procesa efektivitāti, kvalitāti un vairo taisnīgumu. Autore piedāvā izanalizēt problēmu cēloņus un pastāvēšanas priekšnoteikumus, to attīstību laikā, tādējādi izsecinot, kas būtu maināms. Autore akcentē, ka procesa efektivitāti var paaugstināt, orientējoties uz civillietu sagatavošanas stadijas pilnveidošanu. Autore, veicot pētījumu par civillietu sagatavošanas stadijas nozīmi un citu valstu pozitīvo pieredzi, kuru analizējuši tiesību zinātnieki, rosina veicināt procesa norises efektivitāti tādā kārtā, ka, pirmkārt, mainīt redzējumu par lietas sagatavošanas izskatīšanai stadijas nozīmi, otrkārt tiesneša lomu tajā. Satversmes tiesa norādījusi: „(..) *likumdevēja pienākums ir radīt tādus efektīvas un taisnīgas tiesvedības apstākļus (noteikumus), lai strīdi tiktu izšķirti jau pirmajā tiesu instancē*..”¹³ Autore akcentē šīs procesuālās stadijas būtisko ietekmi gan uz procesa efektivitāti, gan kvalitāti, gan kvalitatīvu rezultātu. Autore darbā apskata ārvalstu tiesību pētnieku izteikto kritiku par Latvijas civilprocesa etapiem un neskaidri noteiktajām robežām civillietas sagatavošanas izskatīšanai procesuālās stadijas sākuma un beigu posmiem. Autore identificē, ka minētās procesuālās stadijas pilnveidei nepieciešams sabalansēt sacīkstes principa ietekmi uz šo procesuālo stadiju. Autore arī identificē procesuālās normas disharmoniju, t.i. normatīvā regulējuma neesamību, iekšējās pretrunas un/vai pretrunas ar citiem normatīvajiem aktiem, kuros paredzētās tiesības realizējamas civilprocesuālā kārtībā, vērstoties tiesā. Minētā sakarā

¹¹ Hefe, O., (2009). *Taisnīgums. Filosofiskais ievads*. Rīga : Zvaigzne ABC, 45.lpp.

¹² Torgāns, K.. (2017). *Civilprocess: attīstībā ar nebeidzamiem papildinājumiem*. *Jurista Vārds*, 07.11.2017./Nr.46 (1000), 100.-101.lpp.

¹³ *Satversmes tiesas judikatūra. Latvijas Republikas Satversmes 92.pants. Tiesības uz taisnīgu tiesu (2020). Apkopojums*. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 27.lpp.

autore pēta šo problēmu cēloņus, t.sk. judikatūras maiņas ietekmi uz likumdevēja grozījumiem civilprocesu regulējošajā normā, likumdevēja grozījumus, kurus izdara, nesaskaņojot izmaiņas tā, lai tiktu nodrošinātas visu to procesuālo tiesību realizācijas iespējas, kuras skar ieviestie grozījumi.

Pētījuma zinātniskā novitāte, sociāli ekonomiskā nozīme, praktiskais pielietojums

Saistībā ar autores promocijas darba zinātnisko novitāti un tā nozīmi jāmin, ka jautājumi par Civilprocesa likuma efektivitāti un harmonizāciju ar citām normām kompleksi nav pētīti. Autore identificē problēmu cēloņus un parāda, kā tieši tie ietekmē personu procesuālo un materiālo tiesību pilnvērtīgu realizāciju. Autore identificētās problēmas pastāv ilgstoši, bet nav risinātas. Darbā identificētie ietekmes aspekti saistībā ar procesuālo tiesību sekmīgas realizācijas problēmām pastāv kopā vai atsevišķi, vai arī dažādās to kombinācijās, kas vairākumā gadījumu izsauc tūlītējas negatīvas sekas uz jebkuru personu, kura nonāk attiecīgajā procesuālajā stadijā. Autore identificēto problēmu un to cēloņu izvērtēšana, dod iespēju tos novērst, izdarot nepieciešamos grozījumus normatīvajā regulējumā, kā arī nodrošināt, ka konstatēto problēmsituāciju veidošanās būtiski samazinās vai izzūd, bet tos ietekmes aspektus, kurus nevar novērst ar grozījumiem normatīvajā regulējumā, autore identificē kā problēmu, parādot tās cēloņus un akcentē nepieciešamību veikt izvērstu un padziļinātu izpēti. Darbam ir sociāli/ekonomiskā nozīme, jo civilprocesu regulējošo normu kvalitātes uzlabošana nekavējoties dod pozitīvu ietekmi, jo personas (sociums) redz procesuālā taisnīguma izpausmes praktiskos veidus, kas veicina pārliecību par vienlīdzības nodrošināšanu, vairo uzticību tiesu sistēmai un likumam. Ekonomiskā nozīme ir tajā, ka darbā konstatētās problēmas attiecībā uz lietu sagatavošanas izskatīšanai stadijas pilnveidošanu, dotu iespējas taupīt tiesas laiku un resursus, jo lietas sagatavošanas stadijā prāvniekiem būtu jāpiesaka visi ar lietas sagatavošanu izlemjamiem procesuālie lūgumi, kā arī tiesai tie jāizlemj, kas dod iespējas plānot laiku un termiņus. Minētais svarīgi arī tādā aspektā, ka šajā stadijā tiesas veicināts mierizlīgums var rezultēties ar tiesvedības izbeigšanu, netērējot tiesas laiku un resursus. Autorei ir praktiskais pielietojums, jo autore ierosina veikt grozījumus Civilprocesa likumā, kas nodrošinātu tūlītēju identificēto problēmu novēršanu.

Pētījuma mērķis, uzdevumi un metodes

Promocijas darba mērķis ir, veicot civilprocesa regulējošo normu izpēti kopsakarā ar tiesību zinātnieku viedokļiem, Satversmes tiesas skaidrojumiem par procesuālo tiesību realizācijas nozīmi termina *atbilstošs process* tvērumā un tiesu praksi, konstatēt tiesiskā regulējuma nepilnības un piemērošanas problēmas, to cēloņus un sniegt zinātniski pamatotus priekšlikumus konstatēto problēmu risinājumam. **Promocijas darba mērķa sasniegšanai autore ir izvirzījusi sekojošus darba uzdevumus :**

- 1) Izpētīt un analizēt civilprocesa kā sociāli nozīmīgu institūtu taisnīguma nodrošināšanā termina „atbilstošs process” tvērumā.
- 2) Izpētīt un analizēt sacīkstes, dispozitivitātes un procesa ekonomijas principu ietekmi uz civillietas sagatavošanu izskatīšanai procesuālo stadiju.
- 3) Izpētīt un analizēt Civilprocesa likuma harmonizāciju ar citām normām, to ietekmi uz tiesību efektīvu realizāciju, Civilprocesa likuma normu iekšējās (regulējuma) pretrunas un to ietekmi uz procesuālo un materiālo tiesību realizāciju.
- 4) Izpētīt un analizēt judikatūras ietekmi personu procesuālo un materiālo tiesību realizācijas iespējām tiesā.

Autore izvirzījusi sekojošu pētījuma jautājumu : **Kādi aspekti ietekmē civilprocesa efektivitāti un procesuālo tiesību pilnvērtīgu realizāciju tiesā ?**

Lai realizētu promocijas darbā izvirzītos uzdevumus un sasniegtu mērķi, autore balstās uz atbilstoši atlasītām zinātniski pētnieciskām metodēm un to pielietojumu pētniecības darbā. Pētījuma veikšanai izmantotas šādas zinātniskās pētniecības metodes :

- **Vēsturiskā metode** – Ņemot vērā, ka civilprocesa efektivitātes jautājums tiek apskatīts „atbilstoša procesa” un taisnīguma kategorijas tvērumā, kā arī civilprocesuālo tiesību kā sociāli nozīmīgu tiesību tvērumā, tad vēsturiskā metode tiek pielietota, lai iezīmētu filozofiskās domas par taisnīgumu attīstību un civilprocesuālo normu un principu vēsturisko attīstību. Tāpat šī metode izmantota, lai veiktu ieskatu cilvēktiesību, t.sk. tiesību uz taisnīgu tiesu attīstības pirmsākumiem un attīstību līdz mūsdienām. Kā arī, lai pētītu Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedumu motivāciju jautājumos par civilprocesuālo normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam desmit – piecpadsmit gadu ilgā periodā..

- **Deskriptīvā metode** – izmantota, lai aprakstītu pētāmās problēmas saistībā ar civilprocesa efektivitāti veicinošo instrumentu izpēti un to attīstību, kā arī, lai aprakstītu pastāvošās, konstatētās problēmas, to rašanās cēloņus un sekas, kā arī ar atsevišķiem civilprocesa tiesību institūtiem saistītās problēmas, to ietekmi uz procesu kopumā, tiesību normu interpretāciju, kas ietverti tiesu spriedumos, kā arī zinātniskajā literatūrā. Deskriptīvā metode tiek pielietota, lai pētītu un aprakstītu civilprocesuālo normu regulējumu citu valstu procesuālajās normās, kuras autore pēta šī darba ietvaros, kā arī, lai uzrādītu Satversmes tiesas spriedumos izteikto atziņu praktiskās pielietošanas un ietekmes aspektus uz normas attīstības tendencēm un pilnveidošanu.
- **Dialektiskā metode** – izmantota, lai pētītu procesa attīstības tendences, dažādu viedokļu, skata punktu salīdzināšana, nolūkā rast risinājumus tiesību (procesuālo tiesību) pilnveidei. Saistībā ar dialektiskās metodes pielietojumu civilprocesa normu pētniecībā, tiek norādīts : „(..) *civilprocesuālo tiesību pētniecībā dialektiskā analīze ir universāla zinātniski –pētnieciskā metode. Ar tās palīdzību civilprocesa normas tiek apskatītas kustībā un tiek ņemtas vērā procesa attīstības tendenču pretrunas. Dialektika dod iespēju pareizi noteikt problēmu un atrast risinājumus.*(..)”¹⁴
- **Salīdzinošā metode** – izmantota, lai pētītu un analizētu civilprocesa normas Latvijas Republikā un ārvalstīs, izsecinot kopējo un atšķirīgo, kā arī apskatot regulējuma efektivitātes jautājumus Lietuvas Republikas, Igaunijas Republikas, Slovākijas Republikas, Čehijas Republikas, Slovākijas Republikas, Itālijas Republikas un citu valstu civilprocesuālajās normās. Salīdzinošā metode tiek izmantota nacionālo un ārvalstu tiesību zinātnieku darbu jautājumos par civilprocesa nozīmi, būtību un normu attīstību izvērtēšanai un salīdzināšanai, kopsakarībā ar tiesu praksē atrodamiem skaidrojumiem, kā arī Satversmes tiesas skaidrojumiem un Eiropas kopienas rekomendācijām efektivitātes veicināšanai civilprocesā, tostarp arī tiesneša lomas un nozīmes izpētei civillietas sagatavošanas stadijā.
- **Analītiskā metode** – izmantota, lai identificētu būtiskākos problēmjaudājumus civilprocesā, kas saistīti ar civilprocesa normu un citu normatīvo aktu savstarpējo saskaņotību (harmonizāciju), procesu mijiedarbību, procesuālo tiesību izmantošanas iespējām, t.sk. pieeju tiesai, kā arī to procesuālo instrumentu izpēti, kuriem ir nozīme procesa efektivitātes paaugstināšanai un nav sodošs raksturs. Minētā metode tiek pielietota, lai izkristalizētu zinātniskā literatūra un/vai tiesu nolēmumos pausto

¹⁴ Малешин, Д.Я. (2010). *Методология гражданского процессуального права*. Москва : Статут, 16-17.lpp.

argumentāciju, secinājumu vai atziņu iegūtos rezultātus, to praktisko ietekmi uz problēmu risinājumiem vai iespējamo tālāko attīstību.

- **Aspektu analīzes metode** – tiek izmantota, lai izpētītu tiesu prakses piemērus un nolēmumos minētos argumentus un to pamatojumu, lai apstiprinātu un/vai noliegtu noteiktu personas procesuālo tiesību esamību un/vai neesamību, kā arī, lai noteiktu procesuālo instrumentu neesamības radītās sekas.
- **Problēmu analīzes metode** – tiek izmantota, lai izpētītu problēmu rašanās iemeslus, cēloņus un apzinātu radītās sekas jautājumos, kas skar procesuālās tiesības, pienākumus, kā arī paša procesa rezultātā sasniedzamo mērķi un faktiskām iespējām to sasniegt.
- **Kritiskās analīzes metode** – tiek pielietota, lai izvērtētu zinātniskās doktrīnas un skaidrojošās un/vai zinātniskās literatūras paustos viedokļus un skaidrojumus attiecībā uz civilprocesa normu pilnveidošanu, grozījumiem, sasniedzamiem rezultātiem, procesā valdošo un vadošo principu ietekmi, u.tml. aspektiem, kuriem ir nozīme procesa norisē un efektivitātes veicināšanā.
- **Tiesību normu interpretācijas metodes** – 1) gramatiskā (filoloģiskā) metode tiek pielietota, lai noskaidrotu tiesību normas vārdisko jēgu no valodas viedokļa; 2) vēsturiskās tulkošanas metode, lai noskaidrotu tiesību normas jēgu, ņemot vērā apstākļus, kas ir bijuši tiesību normas rašanās pamatā vai tās grozījumiem attiecīgajā laika perioda; 3) sistēmiskā metode tiek pielietota, lai noskaidrotu pētāmās tiesību normas jēgu no tiesību normu savstarpējās sasaistes viedokļa, lai noteiktu normas juridisko saturu; 4) teleoloģiskā (jēgas un mērķa) tulkošanas metode tiek pielietota, lai noskaidrotu tiesību normas juridisko mērķi, pamatprincipus un sociālo mērķi.

Darba apjoms, struktūra un satura konspektīvs izklāsts

Autores izstrādātā darba kopējais apjoms ir 150 lappuses. Darbs sastāv no trīs nodaļām, ar apakšnodaļām. Darba noslēgumā, pamatojoties uz autores veikto problēmu izpēti, autore piedāvā konkrētus priekšlikumus, kas pamatoti ar teorētiskā un praktiskā materiāla izpēti, salīdzināšanu un vispusīgu analīzi.

Darba pirmajā nodaļā autore pievēršas termina „atbilstošs process” skaidrojumam un saturam, kā arī šī procesa praktiskajai izpaušmei procesuālās normas attīstībā un attīstības tendencēs. Šī nodaļa arī satur ieskatu civilprocesa regulējošo principu izvērtēšanā, to pozitīvo un negatīvo aspektu apskatē, nolūkā rast konstruktīvu risinājumu tam, lai procesu noteicošie principi nedisonētu ar procesa rezultātā sasniedzamo mērķi. Nepieciešamajā apmērā autore

pieskarās civilprocesa un tajā pastāvošo principu vēsturiskajai attīstībai, lai ieskicētu galvenās tendences, tiesību sociālajai funkcijai, tās nozīmi un likumam kā tiesiskas valsts pamatelementam. Taisnīgumam, kā procesa mērķim un arī nepieciešamajai kategorijai procesuālo tiesību izmantošanā. Pirmās nodaļas apakšnodaļās autore pēta un analizē Satversmes tiesas spriedumos, kas taisīti lietās par Civilprocesa likuma normu atbilstību Satversmes 92.pantam ietvertos skaidrojumus un atziņas, kā arī pieaicināto personu viedokļus un konstitucionālo sūdzību iesniedzēju viedokļus, no kuriem tiek izsecināta personu izpratne par taisnīgumu un termina „atbilstošs process” būtību un saturu, kā arī iegūti jomas speciālistu viedokļi, to pamatojums, ko analizēt saistībā ar normas attīstības tendencēm. Vadoties no Satversmes tiesas spriedumos atrodamajiem skaidrojumiem un atziņām, autore izdara secinājumus par to praktisko ietekmi uz procesuālās normas attīstības tendencēm un virzieniem. Pirmās nodaļas noslēgumā autore pieskaras jautājumam par kasācijas instances nozīmi taisnīguma kā procesa mērķa sasniegšanai, kā arī identificē problēmas saistītas ar procesuālo tiesību izmantošanu kasācijas instancē. Ņemot vērā Civilprocesa likuma 5. panta sesto daļu, autore „atbilstoša procesa” un taisnīguma tvērumā pēta un analizē Augstākās tiesas Senāta nolēmumu ietekmi uz civilprocesa norisi un personu procesuālo un materiālo tiesību realizācijas iespējām, kā arī identificē problēmas, kas saistītas judikatūras maiņu. Autore pēta judikatūras, t.sk. mainīgās judikatūras būtību, nozīmi un ietekmi, identificē negatīvos aspektus, min konkrētus piemērus, t.sk. Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 17. decembrī taisīja spriedumu lietā SKC-259/2019¹⁵ un 2020.gada 29.aprīļa lēmums lietā Nr.SKC-97/2020¹⁶. Autore mainīgās judikatūras sakarā, kā arī tās praktiskās piemērošanas sakarā identificē tādas negatīvus aspektus kā nespēja paredzēt, kad mainīsies judikatūra, kā tā mainīsies, tās tūlītēju piemērošanu, kam var būt tieša negatīva ietekme uz personām, kuru strīds tiek izskatīts tiesā (atrodas procesā), kā arī aizsardzības mehānismu neesamību. Autore norāda, ka ir nepieciešama šīs tēmas padziļināta izpēte, kas šī darba ietvaros netiek veikta dēļ apjoma ierobežojuma.

Darba otrajā nodaļā autore pievēršas to jautājumu analīzei un izvērtēšanai, kas saistīti ar Civilprocesa likuma un citu normatīvo aktu savstarpējo harmonizāciju, kā arī paša Civilprocesa likuma iekšējo pretrunīgo regulējumu attiecībā uz dažām speciālo kategoriju lietām. Autore identificē procesuālā regulējuma neesamību, kas neļauj pilnvērtīgi izmantot

¹⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2019. gada 17. decembra Spriedums lietā SKC-259/2019. Iegūts: 30.12.2021. No: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/lejupielades>

¹⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2020.gada 29.aprīļa lēmums lietā Nr.SKC-97/2020. Iegūts : 27.12.2021. No: <https://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-tiesu-lietam/ar-pretapelacijas-sudzibu-var-parsudzet-spriedumu-ari-dala-kura-nav-parsudzeta-ar-apelacijas-sudzibu-10056?>

Civilprocesa likuma 458.panta ceturtajā daļā paredzētās tiesības. Autore identificē problēmas cēloņus, t.i., ka regulējuma neesamība radusies likumdevēja ieviesto grozījumu rezultātā un ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes tiesas skaidrojumiem, kurus tiesa devusi savā 2008.gada 20.novembra spriedumā lietā Nr. 2008-07-01.¹⁷ Autore akcentē, ka konstatētā problēma pastāv sešu gadu ilgā periodā, neesot risinājumam. Autore pēta, – vai un kādas procesuālās iespējas ir prasītājiem, kuri darbojas uz likuma pamata, bet citu personu interesēs, t.i. mazākuma akcionāri, realizējot Komerclikuma 172.pantā paredzētās tiesības. Autore identificē procesuālās problēmas, ar kādām saskarās attiecīgie prasītāji un identificē problēmu rašanās un/vai pastāvēšanas cēloņus, t.i. likumdevējam izdarot grozījumus Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas 5) punktā. Autore akcentē, ka normatīvo aktu savstarpējai harmonizācijai ir ļoti liela nozīme, lai runātu par civilprocesa efektīvu norisi un personu iespējām pilnvērtīgi civilprocesa ietvaros realizēt tās tiesības, kādas tām paredzētās citos likumos. Savukārt sadaļā par Civilprocesa normu savstarpējo pretrunīgo (savstarpēji izslēdzošo) regulējumu un nepilnībām autore pievēršas jautājumiem par nekustamo īpašumu labprātīgām izsolēm un noteikto speciālo kārtību (Civilprocesa likuma 49.nodaļa) pieteikumu izskatīšanai, t.sk. Civillikuma 2089.panta prasību ievērošanas un izpildes praktiskajiem aspektiem un pretrunām ar Civilprocesa likuma 73.nodaļas regulējumu, analizē praktiskos piemērus, secinot, ka Civilprocesa likuma iekšējā regulējuma pretruna, padara neiespējamu to tiesību realizāciju, par kuru ievērošanas un piemērošana nepieciešamību īpaši norādīts Civilprocesa likuma 49. nodaļā.

Darba trešajā nodaļā autore pievēršas to principu un kritēriju izvērtēšanai, kuriem ir ietekme uz civilprocesa norisi, to sabalansētības nepieciešamībai attiecībā uz civillietas sagatavošanas izskatīšanai stadiju. Autore veic vispusīgu izpēti par civillietas sagatavošanas izskatīšanai stadijas nozīmi procesuālās efektivitātes un kvalitātes veicināšanai, kā arī to procesuālo instrumentu pilnveidošanu, kuriem paredzami būtu nozīme procesa efektivitātes veicināšanā civillietas sagatavošanai izskatīšanai, sabalansējot personu tiesības procesā, ar saprātīgu procesa norises periodu un procesa mērķi – taisnīguma nodrošināšanu. Autore apskata, analizē procesa sadaļu lietas sagatavošanas stadija un ar to saistītos procesuālos instrumentus – civillietas sagatavošanas stadijas uzdevumi, tiesneša lomu tajā un likumā paredzētās darbības civillietas sagatavošanā, t.sk. sagatavošanas tiesas sēdes nozīmi un ietekmi uz procesu kopumā. Autore veic izvērstu šīs procesuālās stadijas salīdzināšanu ar ārvalstu

¹⁷ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 20.novembra spriedums lietā Nr. 2008-07-01. Iegūts : 26.05.2020. No : <https://likumi.lv/ta/id/184081-par-civilprocesa-likuma-458-panta-pirmas-un-ceturttas-dalas-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-un-92-pantam>

autoru pētījumiem par pozitīvo pieredzi, kas saistīta ar lietas sagatavošanas izskatīšanai stadijas pilnveidi un tiesneša lomas veicināšanu tajā. Civillietas sagatavošanas stadijas nozīmi autore apskata un izvērtē arī saistībā ar lietu izskatīšanu rakstveida procesos, ar to saistītos procesuālo tiesību ierobežojumus un kopējo ietekmi uz lietas izskatīšanas gaitu un rezultātu. Autore pievēršas procesuālā instrumenta „neīstais atbildētājs” izpētei un nozīmei procesuālās efektivitātes veicināšanā, lai process sasniegtu savu mērķi un atrisinātu strīdus jautājumus pēc to būtības. Noslēgumā autore velta nodaļu salīdzinošai analīzei par procesuālā instrumenta „neīstais atbildētājs” pielietojumu citu valstu, t.sk. Baltijas valstu civilprocesos, lai izzinātu ar šī procesuālā instrumenta pilnveidošanu un pielietošanu saistītos problēmjautājumus, kā arī praktisko nozīmi un pielietošanas īpatnības. Autore uzrāda un analizē prakses piemērus, kas liecina, ka attiecīgā procesuālā instrumenta ieviešana Latvijas civilprocesā būtu vēlama.

Darba rezultātu aprobācija

Autores publicētie zinātniskie raksti par promocijas darba tēmu.

- 1) The principles of civil procedures and instruments for the efficiency of the case hearing. The procedural sanctions. *5th International Multidisciplinary scientific conference on social science & arts SGEM 2018, Volume 18, issue 1.1., Austria, Vienna 19 – 21 March 2018. Pp.371–380, ISBN 978-619-7408-30-0; ISSN 2367-5659. <https://www.sgemsocial.org/index.php/elibrary?view=publication&task=show&id=1496>;*
- 2) Ārpustiesas procesa nozīme kopīpašnieku tiesību nodrošināšanā un ietekme uz procesu tiesā. *Biznesa augstskolas Turība konferences rakstu krājums. XIX International Scientific conference April 19, 2018 "Latvia 100: expectations, achievements, and challenges", 19.04.2018. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 154 – 162 lpp. ISSN 1691-6069. <https://www.turiba.lv/storage/files/2018-xix-conference.pdf>*
- 3) Sagatavošanas tiesas sēdes nozīme civilprocesa efektivitātei. *Biznesa augstskolas Turība konferences rakstu krājums. XX International Scientific conference, April 26, 2019 "Human values in the digital age". 26.04.2019. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 109-123.lpp. ISSN 1691-6069 <https://www.turiba.lv/storage/files/2019-conference-xx.pdf>*
- 4) Replacement of the ineligible respondent - the procedural tool for efficiency and justice of civil litigation. Comparative analysis of civil procedure regulations in the Baltic States and Russian Federation. *6th International Scientific Conference "Social*

changes in the global world", September 5-6, 2019, North Macedonia. Goce Delcev University in Stip, Faculty of Law; pp. 383-397; ISBN 978-608-244-647-9; <http://js.ugd.edu.mk/index.php/scgw/issue/view/172>;

- 5) The importance of efficiency of civil litigation and some problematic aspects between the Commercial Law and the Civil procedural law regulation in the Republic of Latvia. **11th International Scientific Conference, November 8, 2019 "Law in the business of selected member states of the European Union"**. University of Economics, Prague; pp.123-129, ISBN: 978-80-88055-08-2; https://kpep.vse.cz/wp-content/uploads/page/1940/KPEP_Sborn%C3%ADk-2019_fv.pdf
- 6) Labprātīga izsoles tiesas ceļā procesuālās īpatnības, Civillikuma 2089.panta piemērošana un Satversmes tiesas skaidrojumi. *Biznesa augstskolas Turība konferences rakstu krājums. XXI International Scientific Conference, April 21, 2020, "Sustainable Economy. The Latvian story", 21.04.2020. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 51.-62.lpp. ISSN 1691-6069; <https://www.turiba.lv/storage/files/konference-2020.pdf>*
- 7) The accessibility of the Cassation Court and its role to provide fairness. The Cassation court procedure in the Republic of Latvia, problematic issues, and conclusions of the Constitutional court of the Republic of Latvia. **7th International Conference "Social Changes in the Global World". September 3, 2020, North Macedonia. Goce Delcev University in Stip, Faculty of Law, pp.139.-158., ISBN 978-608-244-767-4.** The electronic version of the Proceedings: [file:///C:/Users/User/Downloads/Zbornik%20na%20trudovi%20Mladi%20istrazuvaci%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Zbornik%20na%20trudovi%20Mladi%20istrazuvaci%20(1).pdf)
- 8) Considerations about the importance of a case preparatory stage in civil litigation in the scope of the Covid-19 pandemic situation. **8th International Conference "Social Changes in the Global World". September 2, 2021, North Macedonia. Goce Delcev University in Stip, Faculty of Law, pp.113-124., ISBN 978-608-244-838-1;** Electronical version of the Proceedings: <file:///C:/Users/User/Downloads/Mladi%20istrazuvaci%20final%202021.pdf>

Uzstāšanās ar referātiem starptautiskajās zinātniskajās konferencēs.

- 1) Considerations about the importance of a case preparatory stage in civil litigation in the scope of the Covid-19 pandemic situation. **8th International Conference "Social**

Changes in the Global World". September 2, 2021, North Macedonia. Goce Delcev University in Stip, Faculty of Law.

- 2) The accessibility of the Cassation Court and its role to provide fairness. The Cassation court procedure in the Republic of Latvia, problematic issues, and conclusions of the Constitutional court of the Republic of Latvia. *7th International Conference "Social Changes in the Global World". September 3, 2020, North Macedonia. Goce Delcev University in Stip, Faculty of Law;*
- 3) Labprātīgas izsoles tiesas ceļā procesuālās īpatnības, Civillikuma 2089.panta piemērošana un Satversmes tiesas skaidrojumi. *XXI International Scientific Conference, April 21, 2020, "Sustainable Economy. The Latvian story";*
- 4) The importance of efficiency of civil litigation and some problematic aspects between the Commercial Law and the Civil procedural law regulation in the Republic of Latvia. *11th International Scientific Conference, November 8, 2019 "Law in the business of selected member states of the European Union". University of Economics, Pague;*
- 5) Sagatavošanas tiesas sēdes nozīme civilprocesa efektivitātei. *XX International Scientific conference, April 26, 2019 "Human values in the digital age". Riga, „Turība” University;*
- 6) Ārpustiesas procesa nozīme kopīpašnieku tiesību nodrošināšanā un ietekme uz procesu tiesā. *XIX International Scientific conference April 19, 2018 "Latvia 100: expectations, achievements, and challenges", Riga, „Turība” University.*

Galvenie darbā izmantotie zinātniskās literatūras avoti

Autore savā darbā izmantojusi Latvijas un ārvalstu tiesību zinātnieku un praktiķu pētījumus, atziņas, t.sk. monogrāfijas, zinātniskos rakstus starptautiskajās konferencēs, zinātniski - pētnieciskos darbus par civilprocesa problēmām, promocijas darbus, zinātniski – skaidrojošo un/vai mācību literatūru. Autore savā darbā izmantojusi Latvijā pazīstamu tiesību zinātnieku prof. V.Bukovska, prof. K.Čakstes, prof. K.Torgāna, Dr. iur. D. Iljanovas, Dr.iur. D.Oses, Dr. iur. J. Plepa, R.Baloža, J.Rozenfelda darbus, kā arī Satversmes tiesas bijušo un esošo tiesnešu, t.i. I. Čepānes, S.Osipovas, D.Rezevskas, A.Laviņa, J.Neimaņa zinātniskos rakstus un atsevišķās domas. Autore izmanto tādu ārvalstu autoru kā C.H. Van Rhee, A.Uzelac, N.Andrews, L.Evro, A. Nylund, V.Rijavec, A.T.Bonnars, D.Maleshin, L.V. Tumanova, M.K. Treušņikov darbus.

Secinājumi un priekšlikumi

Veicot pētījumu, autore secinājusi, ka civilprocesa efektivitāti un personu procesuālo un materiālo tiesību pilnvērtīgu realizāciju tiesā ietekmē šādi aspekti :

- 1) Procesuālās normas regulējuma pretrunas, nepilnības vai regulējuma neesamība;
- 2) Procesuālās normas regulējuma disharmonija ar citām normām, kurās paredzētās tiesības izlietojamas Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.
- 3) Atsevišķu civilprocesa regulējošo principu nelīdzsvarota ietekme.
- 4) Judikatūra un tās mainība.

Visi minētie aspekti, kā atsevišķi, tā arī kopā negatīvi ietekmē personu procesuālo un/vai materiālo tiesību realizācijas iespējas dažādās procesuālajās stadijās. Autores darbā izpētītajos gadījumos tie pastāv dažādās kombinācijās, izsaucot autores identificētās problēmas, kurām ir tūlītēja negatīva ietekme uz personu procesuālo un/vai materiālo tiesību realizāciju, kā arī procesa norises efektivitāti. **Autores piedāvātie praktiskie risinājumi grozījumiem normatīvajā regulējumā, novērš identificētās problēmas un uzlabo procesa kvalitāti**, t.sk. vairojas procesuālais taisnīgums, kas paredzami nodrošina procesa mērķa sasniegšanu – taisnīgs strīdus lietas risinājums. Procesuālo normu precizitāte un skaidrība (pretrunu un disharmonijas neesamība), vairo personu uzticēšanos tiesai un tiesas procesam.

Autores secinājumi un priekšlikumi ir šādi :

1. Secinājums: Civilprocesa likuma 149.panta pirmā daļa nosaka, kad iesākas civillietas sagatavošanas izskatīšanai stadija, bet skaidri neidentificē, kad šī stadija noslēdzas, kas veicina problēmas saistībā ar lietas sagatavošanas gaitas efektivitāti, t.sk. pierādījumu un procesuālo lūgumu pieteikšanu.

Priekšlikums:

1.1. Autore ierosina Civilprocesa likuma 147.pantu papildināt ar jaunu daļu (1.¹) sekojošā redakcijā: *Lietas sagatavošanas stadija iztiesāšanai sākas pēc tam, kad atbildētājs iesniedzis paskaidrojumus uz prasību vai notecējis termiņš paskaidrojumu iesniegšanai un tie nav iesniegti (CPL 149.panta pirmā daļa) un ilgst līdz tiesneša noteiktajam termiņam. Termiņu lietas sagatavošanai tiesnesis nosaka atkarībā no lietas sarežģītības pakāpes un lietā iesaistīto dalībnieku skaita, dalībnieku rezidences (Latvijas Republikā vai ārpus tās). Par lietas sagatavošanas stadijas uzsākšanu tiesa paziņo pusēm, norādot, ka noteiktajā termiņā ir piesakāmi visi procesuālie lūgumi, iesniedzami papildus dokumentālie un citi pierādījumi, atbilstoši CPL 149.panta trešajai daļai.*

Saistībā ar piedāvāto grozījumu Civilprocesa likuma 147.pantā, autore ierosina sekojošus saistītus grozījumus:

1.2.Civilprocesa likuma 93.panta otrajā daļā, izsakot to sekojoši: *Pierādījumus, kas nav iesniegti lietas sagatavošanas stadijā sakarā ar attaisnojamiem kavējuma iemesliem, puses un citi lietas dalībnieki var iesniegt saskaņā ar šā likuma trešajā daļā noteikto kārtību un termiņiem.*

1.3.Civilprocesa likuma 93.panta trešajā daļā, izsakot to sekojoši : *Papildus pierādījumus, kas nav iesniegti tiesai lietas sagatavošanas stadijā, iesniedz tiesā ne vēlāk kā 14 dienas pirms tiesas sēdes, ja tiesnesis nav noteicis citu termiņu pierādījumu iesniegšanai, pievienojot rakstisku paskaidrojumu par neiesniegšanas (kavējuma) iemesliem. Uz šo termiņu neattiecas šā likuma 48.panta ceturtās daļas otrais teikums. Par papildus pierādījumiem un to pievienošanu lietai tiesnesis lemj saskaņā ar šā likuma panta (3.¹) daļā un (3.²) daļā noteikto.*

2. Secinājums: Pastāvošā sacīkstes principa dominante izsauc negatīvu ietekmi uz procesa efektivitāti civillietas sagatavošanas stadijā izskatīšanai.

Priekšlikums:

2.1.Autore ierosina grozījumus Civilprocesa likuma 149.panta sestajā daļā, papildinot sesto daļu ar teikumu : *Sagatavošanas tiesas sēdes jārīko : darba strīdos, laulības šķiršanas lietās, ja pieteikti prasījumi par uzturlīdzekļiem bērniem un/vai laulātajam, laulāto kopīgas mantas dalīšana, aizgādības un/vai saskarsmes tiesībām; lietās par aizgādības un saskarsmes tiesībām.*

Saistībā ar piedāvāto grozījumu Civilprocesa likuma 149.panta sestajā daļā, autore ierosina sekojošus saistītus grozījumus:

2.2. Civilprocesa likuma 29.nodaļas 239.panta pirmo daļu papildināt ar teikumu šādā redakcijā : *Lietas sagatavošanai izskatīšanai tiesa rīko sagatavošanas tiesas sēdi saskaņā ar CPL 149.panta sesto daļu.*

2.3.Civilprocesa likuma 29.¹ nodaļas 244.⁹ pantu papildināt ar jaunu nodaļu (2.¹) šādā redakcijā: *Tiesa lietas sagatavošanai rīkojas saskaņā ar Civilprocesa likuma 147., 149.pantu, ņemot vērā šā panta pirmajā un otrajā daļā noteikto un rīko sagatavošanas sēdi.*

3. Secinājums: Rakstveida procesā, nepielietojot lietas sagatavošanas izskatīšanai stadiju, netiek pilnvērtīgi nodrošināta personu procesuālo tiesību izlietošana.

Priekšlikums :

3.1. Autore ierosina grozījumus Civilprocesa likuma 149.pantā, papildinot ar jaunu (1.¹) daļu, šādā redakcijā : *Lietas, kuras izskata rakstveida procesā, tiesnesis saskaņā ar šā panta pirmo daļu, paziņo lietas dalībniekiem par lietas sagatavošanas procesa uzsākšanu, nosaka termiņu lūgumu pieteikšanai un pieteikto lūgumu izskatīšanas termiņu. Pieteiktos lūgumus un pieņemtos lēmumus paziņo lietas dalībniekiem.*

4. Secinājums: Civilprocesa likuma 458.panta ceturtajā daļā paredzētās tiesības nav praktiski izmantojamas, jo Civilprocesa likums nesatur procesuālo regulējumu CPL 458.panta ceturtās daļas kārtībā pieteiktā lūguma izlemšanai. Tas liedz personām pilnvērtīgi izmantot likumā paredzētās procesuālās tiesības, liedz pieeju tiesai, diskriminējot pēc mantas stāvokļa.

Priekšlikums :

4.1. Autore ierosina grozījumus Civilprocesa likuma 459.pantā, papildinot ar jaunu daļu (1.¹), sekojošā redakcijā: *Ja kasācijas sūdzībā izteikts lūgums saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta ceturtās daļas otro teikumu, tiesnesis atstāj kasācijas sūdzību bez virzības līdz pieteiktā lūguma izlemšanai.*

Saistībā ar piedāvāto grozījumu Civilprocesa likuma 459.pantā, autore ierosina sekojošus saistītus grozījumus:

4.2. Civilprocesa likuma 453.panta ceturto daļu, izsakot to sekojoši: *Kasācijas sūdzībai pievieno dokumentu, kas apliecina drošības naudas nomaksu, izņemot gadījumu, ja persona pieteikusi lūgumu saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta ceturtās daļas otro teikumu.*

4.3. Civilprocesa likuma 453.panta sestās daļas 1) punktā veikt redakcionālus grozījumus: *kasācijas sūdzībai nav pievienots dokuments, kas apliecina drošības naudas samaksu un nav pieteikts procesuālais lūgums saskaņā ar Civilprocesa likuma 458.panta ceturtās daļas otro teikumu.*

5. Secinājums: Civilprocesa likums nesatur regulējumu, – kādā veidā mazākum akcionāriem kā ar likumu pilnvarotiem pārstāvjiem (Komerclikuma 172.pants sestā daļa) juridiskas personas vārdā celt prasību tiesā, tiek atmaksāta valsts nodeva prasības apmierināšanas pilnībā vai daļēji gadījumā. Civilprocesa likuma 43.panta pirmās daļas 5) punkts nav izmantojams sakarā ar 03.12.2015. likumdevēja ieviestajiem grozījumiem.

Priekšlikums:

5.1. Autore ierosina Civilprocesa likuma 43.panta pirmo daļu papildināt ar jaunu apakšpunktu 18), izsakot sekojoši: prasītāji – mazākum akcionāri, kuri ceļ prasību saskaņā ar Komerclikuma 172.panta otro un sesto daļu.

6.Secinājums: Civilprocesa efektivitātes un procesuālās ekonomijas paaugstināšanai ieviešams procesuālais instruments „Neīstā atbildētāja aizstāšana”. Instrumenta nepieciešamību parāda gan tiesu prakse, gan tiesību zinātnieku atziņas.

Priekšlikums :

6.1. Autore ierosina Civilprocesa likuma 10.nodaļā „Puses” ieviest jaunu pantu 77.¹ „Neīstā atbildētāja aizstāšana”, šādā redakcijā :

(1) *Ja sagatavojot lietu izskatīšanai vai arī pirms tās izskatīšanas pēc būtības uzsākšanas 1. instances tiesā, konstatēts, ka prasība celta pret neīsto atbildētāju (vai kādu no vairākiem atbildētājiem), prasītājs var lūgt tiesu lemt par neīstā atbildētāja aizstāšanu. Prasītājs, piesakot lūgumu, iesniedz tiesai rakstisku informāciju par atbildētāja datiem, ar kuru aizstājams neīstais atbildētājs un prasības pieteikuma grozījumus, kopā ar tam pievienotajiem dokumentiem.*

(2) *Tiesa izskata lūgumu, nerīkojot tiesas sēdi. Lēmumu nosūta prasītājam, neīstam atbildētājam un personai, ar kuru aizstāj neīsto atbildētāju. Lēmumā norāda, ka izbeidz tiesvedību attiecībā uz neīsto atbildētāju. Tiesas lēmums nav pārsūdzams. Persona, kura aizstāta ar tiesas lēmumu, iegūst atbildētāja statusu no tiesas lēmuma pieņemšanas dienas. Tiesa nosūta prasības pieteikumu, nosakot termiņu paskaidrojumu sniegšanai (Civilprocesa likuma 148.pants).*

7. Secinājums: Civilprocesa likuma regulējuma iekšējās pretrunas (Civilprocesa likuma 49.nodaļa un 73. nodaļa) rada šķēršļus pilnvērtīgi realizēt procesuālās un materiālās tiesības lietās par nekustamo īpašumu labprātīgajām izsolēm tiesas ceļā, to norisi un specifisko prasību piemērošanu.

Priekšlikums:

7.1. Autore ierosina Civilprocesa likuma 49.nodaļā „Nekustamā īpašuma labprātīga pārdošana izsolē tiesas ceļā”, papildināt 396.panta trešo daļu (par pārdošanas nosacījumos norādāmo informāciju), ar jauniem punktiem:

- 7) *norādi, ka piemēro Civillikuma 2089.pantā noteikto kārtību, ja vairāksolītājs vilcina samaksu;*
- 8) *norādi, ka pirkumam piemērojams Civillikuma 2090.pants.*
- 9) *norādi, ka īpašuma sastāvā ir lauksaimniecības zeme, tās kopējo platību un ka pircējam jāiesniedz pierādījumi par tiesībām iegūt lauksaimniecības zemi īpašumā.*

7.2. Autore ierosina Civilprocesa likuma 396.panta trešās daļas 4) punktā, izdarīt grozījumus šādā redakcijā : *4)norādes par to vai un kādā termiņā lems par augstākās nosolītās cenas pieņemšanu Civillikuma 2084.panta kārtībā, nosolītās augstākās cenas samaksas veidu, kārtību un termiņu saskaņā ar Civillikuma 2087.pantu.*

Lai novērstu iekšējās pretrunas Civilprocesa likuma regulējumā :

7.3. Autore ierosina grozījumus Civilprocesa likuma 73.nodaļā „Piedzīņas vēršana uz nekustamo īpašumu”, papildinot 600.pantu ar jaunu (1.¹) daļu šādā redakcijā: *Ja izpildei iesniegts tiesas lēmums pieņemts Civilprocesa 49.nodaļas kārtībā, tad vispārējo tiesas spriedumu izpildes kārtību piemēro tiktāl, ciktāl tā nav pretrunā ar pārdošanas nosacījumos noteikto procedūru un Civilprocesa likuma 398.panta speciālajām prasībām.*

7.4. Civilprocesa likuma 611.pantu papildināt ar jaunu (5) daļu šādā redakcijā: *Ja rīkota labprātīgā izsole un vairāksolītājs nav termiņā samaksājis, tiesu izpildītājs pieprasa rakstiski paziņot, vai pārdevējs izmantos Civillikuma 2089.pantā noteiktas tiesības. Atbilde sniedzama tiesu izpildītāja noteiktajā termiņā. Ja pārdevējs neatbild termiņā vai atsakās, tiesu izpildītājs turpina procesu pēc vispārējās kārtības. Ja pārdevējs izmanto Civillikuma 2089.pantā noteiktās tiesības, tiesu izpildītājs informē vairāksolītāju par Civillikuma 2089.panta piemērošanu, izsoles izmaksām un nosaka termiņu summu samaksai. Izsoli rīko saskaņā ar pārdošanas nosacījumiem.*

7.5. Civilprocesa likuma 611.panta ceturto daļu (panta noslēgumā), papildināt ar jaunu teikumu šādā redakcijā : *Ja rīkota labprātīga izsole (Civilprocesa likuma 49. nodaļa) šo daļu piemēro tad, ja nepiemēro 611. panta piekto daļu.*

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Cipeliuss, R. (2001). *Tiesību būtība*. Rīga : Latvijas Universitāte, 152 lpp.
2. Čepāne, I., (2005). Tiesības uz taisnīgu tiesu kā personas pamattiesības. *Jurista Vārds*, 27.09.2005. Nr.36 (391)
3. European Court of Human rights. *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights. Right of a fair trial (civil lamb)*, Updated of 31 August, 2021. Iegūts:12.02.22., No: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf
4. Hefe, O. (2009). *Taisnīgums. Filosofiskais ievads*. Rīga : Zvaigzne ABC, 167lpp.
5. Pleps, J. (2012). *Satversmes iztulkošana*. Rīga : Latvijas Vēstnesis, 287lpp.
6. Rijavec, V. (2012). Efficiency versus Fairness in Civil procedure in Slovenia. Van Rhee, C.H., Uzelac, A.(red.). *Truth and Efficiency in Civil Litigation.Fundamental aspects of Fact-finding and Evidence-taking in a Comparative Context*. Cambridge-Antwerp-Portland, Intersentia, pp. 419., ISBN 978-1-78068-133-7. Iegūts: 07.01.2022. No: www.academia.edu lejupielādes
7. Rokasgrāmata par Eiropas tiesībām saistībā ar tiesu iestāžu pieejamību.(2016), Luksemburga: Eiropas Savienības publikāciju birojs. Eiropas Padome, ISBN 978-92-871-9878-5, 226lpp.
8. *Satversmes tiesas judikatūra. Latvijas Republikas Satversmes 92.pants. Tiesības uz taisnīgu tiesu (2020). Apkopojums*. Rīga : Tiesu namu aģentūra, 124lpp.
9. Torgāns, K.. (2017). *Civilprocess: attīstībā ar nebeidzamiem papildinājumiem*. *Jurista Vārds*,07.11.2017./Nr.46 (1000), 100.-101.lpp.
10. Vildbergs, J.H., Messeršmits, K.(2004). *Pilsonis tiesiskā valstī. Vācu konstitucionālo administratīvo tiesību pamati*. Rīga : EuroFaculty, 332lpp.
11. Малешин, Д.Я. (2010). *Методология гражданского процессуального права*. Москва: Статут,178.lpp.

Tiesu prakse

1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2013.gada 21.oktobra Spriedums lietā Nr. 2013-02-01, Iegūts: 24.05.2020 No: [https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search\[number\]=2013-02-01](https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search[number]=2013-02-01)
2. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2010. gada 17.maija Spriedums lietā Nr. 2010-08-01, Iegūts: 24.05.2020. No: [http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search\[number\]=2010-08-01](http://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/?search[number]=2010-08-01)
3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2017.gada 02.novembra spriedums lietā Nr. 2016-14-01 Iegūts: 29.02.2020. No: https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=/wp-content/uploads/2016/07/2016-14-01_atseviskas_domas_Rezevska-1.pdf#search=
4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2019. gada 17. decembra Spriedums lietā SKC-259/2019. Iegūts: 30.12.2021. No: <https://www.at.gov.lv> downloadlawfile lejupielādes
5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta 2020.gada 29.aprīļa lēmums lietā Nr.SKC-97/2020. Iegūts : 27.12.2021. No: <https://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-tiesu-lietam/ar-pretapelacijas-sudzibu-var-parsudzet-spriedumu-ari-dala-kura-nav-parsudzeta-ar-apelacijas-sudzibu-10056?>